

Assentar: la formació derivada *ADSEMENTARE, peculiar del ll. vg hispànic i que tanta amplitud i enorme volada prengué des dels orígens en castellà i portuguès (gràcies a la mort prèvia de SEDERE en aquestes llengües), apareix també des d'antic en català, però molt menys usat, i amb tendència a fixar-se en els sentits morals i figurats i reservar *asseure* per a l'acció del cos humà: 'instalar-se, establir-se': «com la Companya fo *assentada* (en les ciutats de Redistó i Panido) ---», Muntaner (c. 1325, *NCl* VII, 105.18), «los tres pilars hon lo bé d'hom *s'assenta* ---», Ausiàs CIV, 24e; «*assentem* tots nostres fets e escrivam la regla a la qual nos obliguen en fer penitència» que no gosàrem afirmar de Lluïll, puix que és a la part de *Blanquerna* on s'han perdut els mss. (O. C. , 1914, I, 27), ni negar que pugui ser-ho, però que de tota manera exemplifica un ús que ja es tenia per antic a primers del S. XVI.

D'altra banda és cert que també es troba de vegades antigament en el sentit corporal; i una persistent recerca mantinguda molts decennis ens permet citar-ne curiosos exs, però no perdem de vista que en lloc d'això els casos de *seure* etc. es troben en massa, i no s'ha cregut útil colleccionar-ne més ni tampoc de l'*assentar* moral i figurat, més abundós que l'ús físic. És sobretot una peculiaritat dels *Set Savis*. «Com venc l'endemà, / lo senyor en taula *se assentà*», «la dona bon maytí se levà, / en la péra *se assentà*», «e féu ensendra bon foc / e és-se asseguda de prop, / una pe< >lissa s'à vestida, / tota d'esquirols e d'erminis / --- / los cans se vénen escalfar; / la lebrera a ell s'acostà, / sobre la pelissa *se santà*: / la lebrera era muylada, / tota la palissa li ha so< >lada», vv. 2725, 1099, 1844 (en aquest, Mussafia corregeix *pelissa s sentà* per raó mètrica, però com sigui que *sentar* no es troba en català antic, posats a esmenar l'èsmena hauria hagut de ser «en la pelissa *s'esentà*» = '*s'assentà*') «En cadira *assentar* / mi fan, per llur cortesia, / prop la cadira reial / --- / en la qual viu *assentada* / una dona molt placent / ---», Turmeda (*Div Mall*, *NCl*, 111); «*assentat*'t assí!», StVicentF (*Serm* I, 34.14)

Molt més corrent fou sempre usar *assentar* en els sentits figurats i morals, en què era útil, per als quals es tendí des del principi a reservar-l'hi: «tot bon --- jutge se deu mostrar e ésser --- volenterós a escoltar e a entendre, *assentat* en examinar, madur en deliberar ---», Eiximenis (*Do Comp*, *NCl*, 78), ús que continua vigorós pertot, sense excloure, naturalment el dels valencians: E. Valor i J. Giner són unànimes amb tots els seus coterranis a assegurar-nos (1950-55) que el sentit verament valencià de *assentat* és «assenyat», «calmós» I d'aquell exemple modèlic en trobàriem molts més casos, que el de l'adverbi corresponent, on vol dir el mateix: «que esties e menges *assentadament* e ab bon gest, e no així com alguns, que no poden estar segurs a la taula, ne callar, e fan leig galip de si mateix, specialment que quant prenen la vianda, més acosten la boca a la mà --- que la mà a la boca, ço que és gran bestialitat», id. (*Do Comp*, 48).

No és estrany que en els segles baixos la influència

deletèria d'una llengua veïna, manejada per uns governants prepotents (bestials amb ales de cera angèlica i fusible), vagi infiltrar gèrmens pertorbadors en aquest savi sistema cap a la fi del S. XVI ja hi havia alguns valencians i no valencians que trobaven grossers *seure* i *asseure*'s, i ho esborraren o rient-se'n imposaven l'abús d'*assentar*, *sentar*;³ fins aquests cercles, però, tenien encara consciència dels usos apropiats: «*assentar* la entrada o lo crèdit: *acceptum referre*; *assentar* la exida o la paga: *expensum referre*», «*assentar* los fonaments ---»; «no saber fer foc --- que reste la llar en lo mig, neta --- la llenya està mal *assentada*: *ligna sunt male collocata* ---; acostar-se al foc ---; penjar la olla en los capmascles --- *assentar* los ferros en lo foc y posar-hi la olla: *accommodare tripodes ad ignem* ---» (*TbPu*, 122, 7, 222, 223).

I fins avui els usos correctes predominen encara pertot arreu. En el sentit de 'consignar atentament' ho sentim a cada pas al bon llaurador valencià, al peixador, al regant: a l'Albufera, p. ex. el monitor, en adjudicar les pesqueres diu, posem per cas: «*assentem* la Séquia de l'Olivéro: el número u» (oit i fins presentat al Palmar, 1962); «*assentar*: poner en un asiento, en un libro; *assentar-se*: inscribirse», *DBal*; i, d'altra banda bastin un parell de paraules de gent que encara no havien tingut temps de tornar-se puristes. 'Consolidar-se', 'posar-se fermament': un home esgotat per la resistència en els calabossos dels reus de mort i per enèrgic surmenage, atronat per dolor cerebral: «ara ja no faré res més», escriu a la núvia, «per veure si aquesta millora *se m'assenta*», Coromines (carta de 22-I-1903), en l'esborrall de l'*Atl* escrit pel jovenet a Folgueroles: «cau s'entrabanca, l' colga sovint l'ona negrenca, / d'ahont cerca refugi ne veu sortir un horch, / l'abet a què s'agafa, de soca a arrel s'arrenca, / ahont son peu *s'assenta* s'obre fondíssim gorg» (1866, VI, 66d); en la versió d'estil refinat de 1877-8: «on posa l' peu se bada, per engolir-lo, un gorg»; o sense coturn: «se agafa les solapes del gech, sacejant-lo per *assentar-se* l' millor», Em Vilanova (en un sàinet barceloní dels 1880, O C XI, 98).

No cal prohibir-se l'ús del verb per a la idea de pendre seti o scient físic, però millor que sigui només quan inclou el matís de fer-ho amb fermesa o amb accentuada comoditat: «lo lloc a hon *se assenta* lo qui té lo timó: enclima» (si no s'hi assenta bé el trontoll de la maror li farà oscillar el governall, o caure a l'empostissat), OPou (*TbPu*, 70), a l'amic que presidirà el gran àpat familiar de Totssants: «abans no tornin les llargues vetlles de l'hivern, m'agradaria veure't *assentat* al cap de taula de casa nostra», Coromines (*Cartes d'un Visionari*, x, § 32, 148).

Amb el que cal ser intolorant és amb *sentar(-se)*. Deplorem que *AlcM* hagi publicat un article amb l'indulgent capçal «*assentar* o *sentar*». Amb tarannà bonjan, i aires de fred i indiferent observador «científic», inclou aquí com si fossin bona cosa tot allò de «*sentar* plaça de covard» (d'aquell poeta desenganyat, de casa bona), «ets absurdos que has *sentat*», «*sentat*'t, Cirilo» i un escrit parroquial de 1605. Certament hi pre-